„БРАНИК“ ИЗЛАЗИ
пет пута на недељу.

ПРЕТПЛАТА и ОГЛАСИ
шаљу се на администрацију,
А РУКОПИСИ
уредништву „Браника“ у Н. Сад.

Рукописи се не враћају.

БРАНИК

ЦЕНА ЈЕ »БРАНИКУ«
За Угарску: Србију Црну Гору
друге стране земље

на годину	К 34·—	46·— дин.
на по године	К 17·—	23·— „
на четврт „	К 8·50	11·50 „

Поједини бројеви стају 12 потура.

ОГЛАСИ
рачунају се 10 пот. од реда ситних слова.
Уредништво и администрација „Браника“ налази се у кући А. Пајевића у Дунавској улици бр. 36.

ОРГАН СРПСКЕ НАРОДНЕ СЛОБОДОУМНЕ СТРАНКЕ.

Бр. 205. У Новом Саду, у суботу 25. септембра (8. октобра) 1910. Година XXVI.

ПОЗИВ НА ПРЕТПЛАТУ.

Крајем септембра месеца по ст. кал. истиче претплата на »Браник« за трећу четврт те позивамо на претплату за **четврту** четврт 1910. године.

Држимо, да је излишно, да српском свету препоручујемо „Браник“. Његово досадашње држање на пољу народне борбе наше најбоља му је препорука, јер је због тога наш лист **небројено пута прогањан** и у тој неустрашивој борби **„Браник“ је поднео силне материјалне жртве**. С тога молимо досадашње своје поштоване претплатнике, да обнове претплату, пријатеље поштене српске журналистике пак молимо, да се заузму за проширење „Браника“. Ми ћемо пак и даље настојати, да лист одржимо на оном новинарском ступњу, на коме је и до сада био, а не жалимо ни труда ни трошка, да га још више развијемо.

Претплата за „Браник“ остаје стара:
на читаву годину . . 34 К
„ по године . . . . 17 К
„ четврт године . . 8 К 50 п.
а може се претплатити и **месечно** са 2 К 90 п. За **Србију** износи годишња претплата: 46 динара, погодишња 23 динара, а четвртгодишња 11·50 динара. За све остале **стране земље** износи претплата **45 К** у нашем новцу.

Претплата се најбоље шаље поштанском упутницом **на администрацију „Браника“**.

У Новом Саду, 18. септембра (1. октобра) 1910.

Управа и уредништво „БРАНИКА“.

Од куда велика скупоћа меса?

Ових дана се у Бечу догодило нешто изванредно: близу 400.000 људи демонстровало је. То је демонстрација, коју једва да је Беч видео. Представите себи ту огромну масу света. Ту су били највише одрасли мушки, па кад се броји Беч са два милијона становника, то би се, ако се изоставе жене деца и старци, могло рећи, да је готово читав Беч био на ногама. А чега се тицала та огромна демонстрација? Та огромна маса света ишла је по бечким улицама, вичући: »Дајте јефтина меса!«

Бечлије су научени, де једу меса, па кад месо поскупи, да га сиромашнији сталежи не могу набавити, то је онда осетна оскудица у ономе, на што су Бечлије научени и без чега не могу бити. У нас се сељак не храни редовно месом, него тек у недељу дана једаред једе меса, па с тога он и не осећа тако велику оскудицу, кад баш нема меса. Али у Бечу становници не могу бити без меса, па тако је то и у Будимпешти, па и по другим варошима у Угарској. И у нашим српским варошима имућнији сталеж у нас Срба такођер је научен на месо. И у Новом Саду која би боља, имућнија српска кућа могла бити без меса? Па се и у нас врло осећа, кад месо поскупи за 30 до 40%.

У Бечу и у Будимпешти постала је оскудица у месу једно врло важно питање. Кад у Бечу 400.000 људи демонстрирају, кад је и у Будимпешти велика узрујаност због оскудице у месу, па кад је у том питању била ових дана већ и интерпелација у угарском сабору, то је онда оскудица у месу врло важно питање.

Да би се накнадила оскудица у месу и да би се побиле високе цене, у Бечу се дошло на мисао, да се месо набави преко мора, из далеке Аргентиније у Јужној Америци. Онде у Аргентинији има неизмерних простора за пашу па се онде одгајају највише говеда, те им је и цена врло ниска. Но ту се, по природи ствари, не мисли, да се преносе жива говеда, јер би то према ужасној даљини било готово немогуће, већ се мисли на сечено месо, и то на месо, које би се имало учинити да се смрзне па би као смрзнуто месо имало доћи у наше крајеве. Али ко би ту јемчио, да би то месо у свему било свеже? Транспорт би трајао више недеља. Могло би отићи смрзнуто, али то месо морало би прећи екватор, где је ужасна врућина. Да ли има таквих справа, да се и против ужасне екваторске врућине месо може одржати у сасвим смрзнуту стању, па је ли смрзнуто месо и после толико недеља ипак исто тако свеже, као оно месо, које се у нас добија од фришко закланога живинчета?

Но набава аргентинског меса ипак се и у Бечу и у Будимпешти узела у озбиљан претрес. Недавно је бечки градски начеоник био у Будимпешти па се у тој ствари договарао са будимпештанским градским начеоником.

Но намеће се питање: да ли је морало доћи до те оскудице у месу? Каква је то голема невоља, да се месо доноси чак из Аргентиније? Некад је Угарска на својим великим пустарама неговала стоку, да је не само себе, него и Беч могла снабдевати месом. Истина, да су велике пустаре у Угарској одавна у најзнатнијем делу претворене и употребљене за усеве, али то још не би проузроковало садашњу оскудицу у месу. Ту има других узрока, и то поглавито два узрока: однос наше монархије према Србији и јачање аграрне странке како у Аустрији тако и у Угарској.

Аустро-Угарска, као велика суседна монархија, омаловажавала је Србију. Аустро-угарска дипломатија говорила је са неке висине са Србијом. Мислила је, да може са малом Србијом чинити што јој је воља. Напослетку је Србију дотерала до дувара. За више од пола столећа били су привредни односи међу великом монархијом и Србијом нормални, сасвим редовни. Није било запреке за увоз стоке из Србије у Угарску и у Беч. Наскоро после, под изликом ветеринарних превентивних мера, био је забрањен увоз живе стоке, него је био дозвољен само увоз сеченог меса. Настала је после та шикана, да су аустро-угарски чиновници на српском земљишту прегледавали живо месо. Али напослетку, кад Србија није могла пристати на услове трговинскога уговора, што га је наша монархија захтевала од Србије, мислила је аустро-угарска дипломатија, да ће Србија морати пристати на оно, што јој наша монархија буде диктовала. Али ту се ова љуто преварила. Била је у први мах забуна у Србији, али наскоро Србија нађе друге путове за извоз своје

ЛИСТАК.

С ПУТА ПО БАЛКАНУ.

УСПОМЕНЕ И ЦРТЕ.

Од Стевана Радића.

(Наставак).

Сада ћемо у чувени стамболски **Базар**. Ја сам гледао сарајевски базар и тај ми се чинио велик. Али овај овде? Требао би пуна четири сата, да га ма и летимично обиђеш. То су ти дугачке, сводовима покривене улице, са дућаном до дућана, сваки накрцан разноврсне робе. За 1 К добијеш ствар, за коју би код нас платио најмање пет К. И шта не би човек свега накуповао, да није границе и царине. Овако накуповасмо ситнарија, које смо могли натрпати по џеповима.

Овај нас базар занимаше још и с нечег другог. Ако си рад, да видиш лепотице буле, доћи само овамо, па ћеш их се нагледати до миле воље. У коме је дућану какав леп момак Грк, Јерменин и Турчин, у томе ћеш их наћи највише. Ево их, иду две три застрте. По ходу, покретима, дознаш да су младе. Прођу један, други дућан и улазе у трећи. Поседају, ту открију лице, а она најлепша у средини прати сваки покрет, сваки поглед младога Грка, који донаша пред њу разне ствари. Он је сигуран, да она не ће отићи, а да што не купи. А колико пута долази сиротица на недељу, да га се барем нагледа?! Када би ти дућани могли, а млади трговци хтели да нам причају, за колико би се ту тајни срдаца ових затворених птичица дознало. Ја мислим, да је базар њихово најмилије место, јер овамо смеју у друштву да долазе...

Животне намирнице у Цариграду.

Превалило је већ подне, те ћемо на ручак, па је ред, да проговоримо коју о животним намирницама овде, да се види, како ми код своје куће скупо живимо, и да нам постане јасно, откуда може да живе овде преко милијон Турака, а не видите, да се утргоше радећи, ни у месту, ни у пољу. Могу рећи, да још нигде, ни у једном граду ни селу нисмо тако јефтино пролазили, као у Цариграду. Он нас је просто с те стране задивио. У нашем хотелу, једном од првих, плаћаш за чисту, уредну собу само две Круне за ноћиште. У хотелу Европи је гласовита наша кујна и ту плаћаш за јело, било које врсте тридесет новчића. У многим гостијоницама, са врло лепим баштама, куда ти долазе стотине и стотине најотменијег света, куд и камо је јефтиније. Тамо нема нигде куварица, него сами кувари. На улазу у гостијоницу, у првој великој соби, поређане су на плеханом огњишту велике, чисте чистацке ораније са разним готовим јелима. У првој чорба, у другој нпр. слатки купус са јагњећим месом, у трећој пилећи паприкаш и т. д. Станеш и бираш. Изабереш по порцију од три или два јела и за сваку платиш — десет новчића!! И то добра, кусна јела. Вина су грчка, добра, и стају тридесет, највише четрдесет новчића литра. Једино је пиво мало скупље. Двадесетпет новчића кригла, али зато добијеш бесплатно »мезе« саламе, сира и винове сарме. Наравно, да има места, особито на шеталиштима, где је у извесним приликама скупље, као оно у Београду код »Такова«. Литра вина једна К а када Бранина позоришна дружина даје какав комад, онда је две К!! Па ти још ништа и не кажу пре плаћања...

У Азији, у Скутарима.

После ручка се договорисмо, да пређемо у Азију, у Скутаре, да бар станемо ногом на обалу Азије. Седосмо око три сата на лађу и за по сата бесмо тамо. Овде ти је већ други живот. На обали мало живости. Дочекају те око десет-петнаест фијакериста, Турака, са наткритим каруцама, јер сунце пржи ђаволски. Погодисмо петорицу, па ће нас извести до чувеног гробља скутарског, највећег у целој турској царевини због тога, што сви богатији Турци, који умру у Стамболу, захтевају још за живота, да их наследници овде сахране, јер осећају, да ће им господство у Европи бити кратко, па да им кости мирно леже у Азији, да им ђаурска нога не скврнави гробове. Запутисмо се лаким касом уз брег кроз главну улицу. Пред две три каване спазиш неколико Турака дремљивих, седе пред њима, пуше на наргиле или се играју неке игре са куглицама на дрвеним плочама. После пролазимо кроз пусте улице, са самим дрвеним кућама на катове, а прозори ципом затворени решеткама, иза којих тамо и овде спазиш, где се зарвени која марама, на лепој глави какве булке, да кроз решетку погледа пролазнике. Коју сретнеш на улици, свака ти је покривена, јер овде још не ће да знају њихови мужеви за нови адет у Стамболу. Има овде и лепих државних зграда, као медицински факултет, касарне, пошта и т. д. а има приличан број и лепих приватних зиданих зграда. Када се успесмо до средине вароши, указа нам се леп видик на све стране, на читаво море од дрвених кућа. На сваких вратих је велика гвоздена карика — алка и тек спазиш по кога дерана или булу, где стане пред кућу, па лупне алком, после се решетка миче, да се види, ко је, и врата се отварају, да се одмах и закључају.

Кроз по сата били смо на гробљу. Нигде никога. У самом гробљу искрсну пред нас један млад турски официр, те је подаље ишао за нама, ваљда да чује, каквим језиком говоримо. Гробље је у самој шуми од чемпреса. Споменици просто стрше нагусто један уз други и тако на све стране око тебе тамо у недоглед. Колико ли милијона људи бораве овде вечни санак!! За милијоне већ нико и не зна, ко су били, т. ј. каквог руфета. Натписи златним турским словима говоре само за паше, државнике, јунаке, који се прославише на бојним пољанама, а хиљаде и хиљаде споменика скрханих не говоре ништа о томе, чело чије су главе пободени.

(Наставиће се.)

стоке те данас Србија није упућена само на Аустро-Угарску. Та данас баш Аустро-Угарска јако осећа, што с увозом из Србије није више онако, као што би требало да буде. Један мађарски лист смеје се томе, што тражимо месо у далекој Аргентинији, кад нам је овде под носом Србија и Румунија. Ваља пустити слободан увоз из Србије, па ево јефтина меса у Угарској! Јесте! Али у томе баш и запиње, што то аграрци ни овде у Угарској, ни онде у Аустрији не ће ни по што да допусте.

Аграрци су ти велики поседници, спекуланти, који хоће што више да профитирају од своје стоке, па да они својом марвом снабду и туземство и иноземство, па су њима у интересу што веће цене меса.

Један мађарски лист пронашао је још и то, да је узрок скупоћи меса у Угарској то, што стојимо у царинској заједници. Тај лист, „Мађарорсаг“, каже: Да нисмо царином везани за Аустрију и да аграрце потиснемо, Угарска би имала доста меса, да снабде себе, а Аустријанци нека се брину за себе!

Али баш ту се Мађари варају. Како они могу побити аграрце, кад се њихов парламенат састоји из аграраца? Ту они не ће попуштати.

Али напослетку ће у питању меса морати доћи до наравних последица. Мораће се успоставити природни односи са Србијом. Лепо ће требати опет да српски трговац долази у Штајнбрух код Будимпеште и на Сан-Маркс код Беча те да продаје јефтино месо, па ће онда бити јефтина меса и у Угарској и у Бечу.

⊙

Пад краљевине у Португалији.

У краљевини Португалији, негда славној и моћној отаџбини великога песника Камонса и морепловца Васка да Гаме, извршена је революција. Млади краљ Мануел II. збачен је те се у овај мах не зна, где је управо он.

Ово, што се је ономад догодило у Лисабону, дало се је предвидети, и зато португалска револуција није изненадила Европу.

Од како су три завереника дана 1. фебруара 1908. у сред белог дана и на сред престонице Лисабона из карабина убили оца збаченога краља Мануела, краља Карлоса, и престолонаследника принца Луја Филипа, и када је рањен у руку и сам Мануел, — од тога доба се видело, да је династији кобуршко-браганској у Португалији куцнуо последњи час.

У Португалији су се монархистичке странке: регенерадори, прогресисте и други стално гложили и отимали о власт. Корупција у свима гранама државног живота отела је велика маха, а народ је утонуо у понор незнања и поповскога мрачњаштва. Португалија је земља на најкултурнијем западу Европе, земља, у коју никада није загазила нога азијатских варвара, па ипак има у њој четири петине сељака, који не знају ни читати ни писати, а »вршу« тамо тако, што натерају марву на врело жито па колико марва нагази жита, толико португалски сељак покупи!

Држава беше у правом каосу, кад је 18-годишњи младић принц Мануел после ужасне смрти својега оца и старијега брата ступио на португалски престо. Али тај младић је све пре волео бити него краљ. Он сањаше о далеким морима, по којима су једрили Васко да Гама и други славни португалски морепловци; он је волео веселе игре, а ужасавао се политике. Па такав је остао млади краљ Мануел II. и онда, када га је судбина бацила на престо краљевине Португалије. Нити је хтео, нити је могао да стане на пут покорима, што су их правиле поједине политичке странке те тако је то све више и више терало воду на воденицу републиканаца, који су вребали згодан час па да сборе династију и прогласе Португалију републиком.

У августу месецу ове године били су избори за португалске кортесе (сабор). Републиканци су поставили своје кандидате скоро у свима срезовима па иако нису добили већину у сабору, ипак су у овај ушли у такву броју, да ја монархији одзвонило.

Ових дана је убијен, од једног официра, републиканац др. Бомбарда. То за републиканце, који су се пре тога већ споразумели са убојном флотом и добрим делом сухоземне војске, беше сигнал за активан рад против династије и монархистичкога система у Португалији.

И ономад загрмеше топови са бунтовних ратних бродова, што беху усидрени у широком ушћу реке Таха, а на краљевске дворе стадоше падати гранате и бомбе. Краљевска породица сакрила се је у подруме, а после је са знањем револуционара напустила земљу, која је под владавином династије Браганса тако силно назадовала.

Краља Мануела са човечанскога гледишта може човек сажаљевати, али се он није показао достојан тога, да се цео португалски народ неподељен искупи око њега и његова престола. И он је наследио старе погрешке и опачине своје породице. Краљ Мануел беше слаб карактер, који је скандалозним љубавним пустоловинама изазвао велико негодовање у народу, а уз то без бриге је наставио лудо расипање новца, како му је отац почео, државна благајна пак зјапи од празнине. Па велике трошаџије беху и жене у краљевској породици. Недавно је лисабонски суд осудио бабу краља Мануела, удову краљицу Марију Пију, да плати свој велики дуг једној фирми, која је краљици достављала женске шешире.

Ни краљ Мануел II., ни његови властољубиви саветници нису били људи, које је захтевао тешки положај државе, опште расуло настављено је и све је то олакшало посао републиканцима, с којима се у најновије време удружише и либерали.

Португалија је од јуче република. Од сада ће португалски народ сам да управља својом судбином, као што то ево већ четрдесет година чини и француски огранак романског народног стабла, а пре двадесет и више година свргла је своју царску династију и велика америчка насеобина Португалије, Бразилија. Да ли ће република у Португалији оправдати наде, које се на њу полажу, то ће време показати.

Ропски дух.

Српски лист „Уједињено Српство“, што излази у Чикагу, у Северној Америци, доноси под горњим насловом чланак, из кога се види, у какву су управо ропском духу васпитане масе народне у „старом“ свету.

Чланак тај гласи:

»Бивши президент Сједињених Држава Тодор Рузвелт при недавном повратку из Европе возио се на једном прекоокеанском пароброду, чија је трећа класа била пуна усељеника. Усељеника је било из више европских источних крајева, али већина из Пољске и Галиције. Рузвелт је зажелео, да види те будуће грађане велике америчанске републике и да им држи један говор. Исељеницима је објављено, да је Рузвелт бивши президент, т. ј. поглавар оне земље, пут које су се упутили, и они су на крову сви иекупљени узбуђено чекали појаву Рузвелта. Од једном се појави Рузвелт, да будућим грађанима републике држи један говор, у коме ће им навестити, да их у новој земљи не чека само право и слобода, него и дужност, а ови исељеници, царски и краљевски поданици и војници, од један пут сви попадају на колена, безикакве команде, просто као да им нешто невидљиво ноге пресијече.

Американци путници пренеразили су се од чуда, гледајући тај непојмљиви призор, а Рузвелт, који присуство духа није губио ни код Санхуанског Бријега за вријеме војевања на Куби ни у убијању лавова у африканским прашумама, том је приликом допао у не малу забуну; томе се он није надао нити је свој говор о грађанским дужностима икад спремао за људе, који ће га слушати клечећих кољена и погнуте главе.

Није дуго трајало, једна мала дјевојчица, што је најближе Рузвелту била, прва уста на ноге, притрча Рузвелту и узе му руку да је пољуби. Одмах њену примјеру следова остало мноштво, све појури да ограби Рузвелтову руку. Једва први ограбише, да пољубе руку, а Рузвелт се нагло удаљи. Било је и дирљива плакања том приликом.

Дакле шта је ово, него онај ропски дух, посисан у мајчину млијеку? Јадно робље! Од колијевке до војничке касарне није никад чуло, или није разумјело позив „горе главе“, него је свим и свачим и васпитавано и присиљавано, да слуша с кољена погнуте главе. Могуће, оно плакање и оне сузе да су били и знак благодарности. Могуће је да се овом исељеничком робљу чинило, да им кроз Рузвелта нова земља говори благу ријеч утјехе њима, који у свом родном крају ништа не дочекаше, него гажење и презирање. Али она тужна слика клечања с погнутом главом, то је страшни дах ропског духа, који је тијело скрушио а ум испио.

Можда ће бављење овог исељеничког робља у Америци учинити, да се у њему пробуди људски понос и да носи исправљену главу, како доликује људима и слободним грађанима? Биће нешто, али врло мало. Ово исељеништво, онако узето и упућено, у туђој земљи не ће ни до чега доспјети, него до најтежих и најнеиздржљивих радова неорганизираног радништва, а запашће у досељеничке колоније, које су одвојене од америчанског живота, нити ће истинску Америку видјети, нити ћа икад у додир доћи с правим Американцима.«

Тако је то, кад се у већини европских држава народима вечито предикује о верности и оданости, о дужностима, а о правима народним никада!

Политички преглед.

— **Тражење „велеиздајника“ по Далмацији.** Речки „Novi List“ доноси: Еренталу не да враг мира, њему је омиљени спорт ковање „велеиздајника“, јер изгледа да само тако може оправдати своју берлинску политику, задојену мржњом против Словена. Како се јавља, аудијенција Форгачева код краља прошлих дана доводи се у савез са излетом хрватских Соколова кроз Србију у Бугарску те је задарски окружни управник Јарабек добио налог да испита, који су од Далматинаца присуствовали том излету.

Добро нам стоји кад не знамо друго него кадити систему и политици, која се диктира и новчано подупире из Берлина.

— **Војничка питања у делегацијама.** У делегацијама што ће се састати будуће недеље, биће говора и о војничким питањима. Ради тога се држе заједничке министарске конференције. Гроф Куен и министар домобранства Хазаи налазе се већ у Бечу. Прорачун г. 1910., којим ће се бавити октобарско заседање обију делегација, не садржи још дотичних ставака, које се имаду употребити за будуће уређење заједничке војске. Ови ће износи бити увршћени тек у прорачун за год. 1911., па ће се подастрети јануарском заседању делегација. Но дебата ће се о том водити свакако већ у овом заседању. Према томе ће се већ у октобарском заседању делегација расправљати о питању новога обранбеног закона, **двогодишње војне службе** и усавршења морнарице, како да се на јануарско заседање узмогне доћи већ с израђеним стварима, у колико засецају у војничка питања.

— **За споразум између Чеха и Немаца.** Из Прага јављају: Јуче је национално-политички одбор чешкога сабора имао прву седницу. Немци су одмах на почетку седнице ставили на Чехе питања начелне и државноправне природе, по којима би се морало разабрати, да ли би Чеси били приправни показати сусретљивост према Немцима у најважнијим њиховим захтевима.

— **О турском зајму.** На цариградском меродавном месту демантира се вест, коју су донели цариградски листови, да је наиме аустроугарски посланик у свом последњем разговору са великим везиром, изјавио, да ће аустријске банке, међу којима је и Wiener Bank Verein, драговољно преузети на се турски зајам.

Овај је турски деманти сувишан. Јер свако је уверен, да би Турска данас, кад је постала савезница Аустрије и Немачке, добила зајам, но свако зна и то, да тог зајма добити неће, јер се и Аустрија и Немачка истрошише угарским зајмом, а оно мало што је остало, треба њима!

— **Нови перзијски регент.** Из Техерана јављају: На меродавном месту се тврди, да је Наср ел Мулк преузео регентство. Перзијска влада саопћила је посланствима Русије и Енглеске, да је дознала, да бивши шах настоји склонути некоја племена на револуцију.

Извештај

са седница Српског Народног Школског Савета. држаних у Карловцима 16. (29.) и 17. (30.) септембра 1910.

Председавао је Њ. Св. патријарх српски Лукијан, а назочни су били чланови г. г. потпредседник Радивој Врховац. парох Глигорије Стајић, Буде Будисављевић, Милан Мандровић, Ђока Михајловић и др. Сава Путник. Извештавао је привр. заменик гл. шк. референта г. Павле Терзин, бележио је г. Борислав Брадваровић, први бележник Саб. Одбора.

У свему су донесене 103 одлуке.

Кр. уг. министар-председник извештава Њ. Св. патријарха, да је Њ. Величанство превишњом одлуком од 13. авг. о. г. потврдило избор дра Веселина Ђисаловића, професора српске новосадске гимназије. за главног шк. референта. Пошто је ово саопћење Њ. Св. патријарха узето на знање, положио је потврђени референат одмах своју заклетву и подједно је одређено, да своју дужност преузме с 1. окт. о. г., а С. О. умољен. да му плату у течај стави. Дојакошњи заменик гл. шк. референта г. Павле Терзин, управитељ мушке учитељске школе у Сомбору, разрешен је од даље референтске дужности.

Кр. уг. министар богочасти и јавне наставе отписом својим одобрава употребу опће географије Мил. Недељковића привремено, док не изађе ново издање, а подједно даје своје примедбе на уџбеник и тражи, да се ради одобрења новог издања узме обзир на њих.

Узет је на знање отпис кр. з. владе, одела за бог. и наставу, да је за свога испитног повереника при испиту зрелости јесенскога рока у учит. школи пакрачкој одредила зем. шк. надзорника г. Ису Влајисављевића.

Издаће се наредба епарх. одборима, да за децу школску од III. до IV. разр. као и ученике повторнлх школа наручују књижицу проф. и катихети Ал. Живановића: »Зборник молитава и псалама прав. хришћанске цркве« као помоћну књигу.

Узет је на знање допис СО-а, којим саопћава ШС-у од СНЦСабора установљени прорачун просветних потреба за 1910. годину. Одлуком саборском решено је између осталога, да се молба професора учитељских школа ради уређења плате узме у обзир приликом донашања нове школске уредбе, а исто тако и молба наставника виших девојачких школа, као и то, да се са 1. окт., 1911. обустави даља субвенција вишим дев. школама у Н. Саду, Панчеву и Сомбору. Подједно је упућен на основи исте одлуке саборске и епарх. шк. референат пакрачки и горњокарловачки г. М. Манојловић, који је до сада вршио дужности архид. епарх. школског реферата, да оде на место свога одређења.

Узет је на знање извештај арх. школског одбора о дозволи кр. зем. владе, да се досадања приватна школа у Привиној Глави претвори у автономну срп-

ску школу. — Извештај истог одбора, да у свом подручју има 26 учитеља и 24 учитељице узима се на знање. — Истом одбору уступа се молба срп. прав. црквопћине у Белом Брду, у којој моли, да за ову годину не мора отворити III. нову школу, док се не реши питање припомоћи код С. О., с тиме, да се, ако фактично постоје потешкоће, може дозволити, да се ова школа до године отвори.

Примљен је за члана нар. црквен. чиновничког фонда осечки учитељ г. Лазар Ђурђевић.

Издати су декрети сталности г. г.: Живојину Јовановићу, срп. нар. учитељу у Земуну, Ђорђу Маширевићу у Белом Брду. Теодори Бећиној, учитељици у Белом Брду, Родољубу Увалићу у Бођанима, Сими Вуксану у Пакрацу и Зори Николајевићевој у Срп. Св. Петру.

На молбу шк. одбора у Осеку, да Ш. С. измени своју одлуку, којом је изречено, да ученици и ученице срп. основних школа нису дужни полазити свакодневно јутрење у цркви, одлучено је, да се одлука не мења.

Узет је на знање извештај епарх. шк. одбора пакрачког, да је црквен. опћина изабрала за учитеља г. Симу Вуксана, а за учитељицу женског ручног рада Десанку Шумоњину.

Упућен је Еп. Шк. Одбор бачки у поводу његове замолбе, да са школском децом доброга успеха, ако из школе иступе априла или маја месеца, у ствари њихова припуштања у више разреде, поступе према одредбама шк. уредбе §. §. 3, 5, 31 и 35.

Узет је на знање извештај епарх шк. референта о извршеном прегледу срп. нар. школа у епархији пакрачкој.

Бранку Цвејићу враћено је дело „Осмогласно појање“, јер Ш. С. у својој наклади не издаје дела.

Св. Гавриловићу из Деске дозвољава се почетком шк. год. накнадно полагање испита за I. течај учит. школе, а Стевану Торњанском, да као приватиста сврши II. течај уч. школе у Сомбору.

На знање су узети извештаји српских учитељских и виших девојачких школа о почетку наставе, подели предмета и сатова, резултату уписа за ову школску годину. Према извештајима уписано је у мушку уч. школу у Сомбору свега 65 ученика, у женску 57 редовних и 17 ванредних; у пакрачку учит. школу 45 мушких и 3 женске; у новосадску вишу дев. школу 144 ученице, панчевачку 184.

За стипендисту закладе Теофановића изабрана је Милица Теофановић, ученица учит. школе у Сомбору као рођакиња завештачева, а припомоћи од ове закладе са 400 К подељене су Драгојли Цимића, Петру Барјактаровићу, Босиљци Поповића, Вери Радуловића и Дамјанци Вујадиновића, ученицама уч. школе у Сомбору.

За исту школу подељене су и стипендије из клирикалношколског фонда по предлогу управе, само је место Петра Барјактаровића, који је добио стипендију Теофановићеву, подељена стипендија Јовану Теофановићу.

На молбу исте управе решено је, да се стипендије (интернати), које ће се поделити, објаве у току месеца јуна сваке године.

На извештај епарх. шк. одбора темишварског, којим саопћава одлуку управног одбора чанадске жупаније, којом наређује, да се у свима вероисповедним школама са немађарским наставним језиком имају само мађарски уџбеници употребљавати, — упућен је еп. шк. одбор, да жуп. одбору одговори, да је тај захтев неоправдан, да је без законског темеља и да ће се у тој ствари овај Шк. Савет обратити представком на кр. уг. министра богочасти и јавне наставе.

Гл. шк. референту дру Веселину Ђисаловићу ставља се у течај десетогодишњи доплатак.

Умировљен је г. Вељко Петровић, срп. нар. учитељ у Земуну, и издана му похвална диплома за ревно, савесно и успешно деловање у школи.

За члана мировинског фонда примљена је Даница Вукашиновића, срп. нар. учитељица у Петрињи.

Дозвољена јереју Радивоју Кокићу катихизација у срп. осн. школи у Загребу.

Упућује се проф. Бог. Бакаловић, да своју молбу у ствари урачунавања година проведених на комуналној школи поднесе С. Н. Ц. Сабору.

Узет је на знање извештај управе срп. више девојачке школе у Панчеву, да је државна власт ову школу као и све друге у Панчеву због опасности од колере до даљег одређења затворила.

Препоручују се свима подручним школама за набавку књига »Колера«, издање Друштва за чување народног здравља.

— На место Божидара Ковачића, наставника срп. више девојачке школе у Сомбору, који је изабран за проф. велике гимназије новосадске, привремено је као суплеткиња постављена Десанка Дамјановића.

Поводом утока Матије Кикановића и др. из Даља против одлуке арх. шк. одбора, донесене на њихову тужбу против учитеља Стевана Бенина, одређена је надопуна истраге, коју ће спровести поверенство Ш. С.

По предлогу управе подељене су стипендије из клирикалношколског фонда ученицима учит. школе у Пакрацу.

Позван је гл. шк. референат, да проучи и Шк. Савету поднесе предлог у ствари увођења непрекидне наставе у осн. школама.

Путем Еп. Шк. Одбора известиће се сви учитељи и учитељице срп. основних школа, да није прописано те према томе да не треба ни да траже од школске деце. да свако дете одмах набави све прописеве, које је издала Срп. Ман. Штампарија, него да их набављају онда и онако, како им фактично требају.

—

Осим горњих предмета и других мање вредности и значаја, претресана су главна начела за нову школску уредбу и упућен је изаслати пододбор, да према њима састави нацрт нове шк. уредбе (за основне, више девојачке и учитељске школе) с тиме, да се исти штампа и објави, а затим сазове седница Шк. Савета ради коначне редакције основе, која ће се предложити Сабору.

Вести из места и из народа.

Нови Сад, 24. септембра 1910.

☛ Срби! Кад сада, на зиму, буде **попис становништва** у Угарској, сваки с поносом кажи, да си **Србин**. А онде, где у пописном табаку има рубрика **„матерњи језик“**, *маститом* запиши реч: **„српски“**. Ако не знаш писати, замоли пријатеља или комшију, нека ти то запише.

— **Концерат с игранком** приређује Добротворна Задруга Српкиња Новосаткиња 9. (22.) октобра о. г. у дворници „Царице Јелисавете“. Програм ће се објавити за који дан.

— **Наши новчани заводи и наши народно-црквени фондови и закладе.** На последњој седници Саборског Одбора решене су *молбе појединих новчаних завода за смештање* улога из срп. нар. црквен. фондова и заклада односно из иметка срп. прав. манастира, те су одређени заводи, којима се као потпуно сигурнима улог поверити може; неким заводима пак су досадашњи улози из предострожности смањени, односно отказани.

— **Стипендије.** На последњој седници Саборског Одбора решено је:

Остављени су у уживању стипендија још за једну годину дана ради полагања строгих испита Светислав Костић и Мил. Радовић, свршени правници; Родољуб Стојановић, апсолв. слушалац богословског факултета у Черновцима, Ђорђе Котур питомац закл. Пајићеве, Никола Марковић, апсолв. слушалац богословског факултета у Черновцима.

За питомце закладе Адамовићеве изабрани су Радивој Кашанин, са стипендијом од 1200 К и Бранко Орловић са стипендијом од 600 К; за питомце стип. закл. Пајићеве, Бошко Пајић са стипендијом од 400 К и Душан Борић, са стипендијом од 800 К; за питомце закладе Петровић-Харишеве пак изабрани су а.) за трговачку струку Федор Јовичић, Миле Милојевић и Миливој Цветковић, б.) за обртничку струку Ђорђе Лукић; за питомца закл. Путникове Богољуб Прешић.

— **Српски сватови.** У Сегедину се је 23. септембра (6. октобра) о. г. венчао г. Тима Рајић, свршени богослов из Јозепова, са госпођицом Маром Шевићевом, милом првенцом-ћерком нашега врло уваженога пријатеља и честитога пароха сегединскога г. Лазе Шевића и супруге му госпође Анке. Најсрдачније честитамо и желимо младенцима трајну срећу!

Г. Рајић је постављен за администратора парохије у Дињашу.

— **Не иду више путничке лађе.** Прво дунавско паробродско друштво обуставило је 1. октобра п. р. за ову годину пловидбу путничких пароброда међу Холенбергом и Будимпештом и међу Мухачем и Земуном. Саобраћај је још одржан међу Пасавом и Линцом и међу Линцом и Холенбергом сваки дан, међу Земуном и Галацом четири пута недељно, међу Будимпештом и Мухачем сваки дан, даље међу Земуном а Сегедином дваред недељно и најзад међу Земуном и Београдом и Панчевом. Лађе за терете возе и даље.

— **Време и стање воде у Новом Саду.** Према извештају будимпештанског метеоролошког завода биће време: хладовито и сухо.

Дунав стално опада — од јуче опет за 14 центиметара.

Новости са стране.

— **Свршетак пасивне резистенције на босанским железницама.** У суботу по подне у три сата довршена је, — као што смо већ јавили — након деветодневног трајања пасивна резистенција на балканским железницама, пошто је новим преговорима пошло за руком, да дође до споразумног позитивног резултата. На један део захтева пристала је влада одмах, док је обећала, да ће остале испунити до 1. јануара 1911. Пет чиновника било је већ осуђено на отпуст. Распусти савеза остају и даље на снази, али сва „масрегловања“ појединих чиновника због резистенције повучена су. С тога су железничари босанско-херцеговачких железница закључили, да преузму нормалну службу на свим линијама. Тако је ето борба довршена победом железничара.

— **Преметачине и хапшења у Кракову.** У суботу су у предграђима вароши области провеле више кућних преметачина, те запленили много списа и оружја. Ухапшено је 14 младих људи, који су сви из Руске-Пољске. Истрагу је водио полицајни директор. Деветорица су предана суду, а четворица су пуштена на слободу.

Како се чини, истрага је проведена на жалбу руске владе, а у таквим стварима је аустроугарска монархија увек спремна да задовољи руску владу.

— **Колера.** Из Будимпеште јављају: Министру унутрашњих послова стигао је извештај о три нова случаја колере, а о два смртна. До сада је бактеријолошки истражен 121 случај, те се установило, да 61 потиче од колере, а 60 не.

— **Проневера у Будимпешти!** Чиновник на имању грофа Карољија проневерио је своту од 180.000 круна и побегао у Америку. У тој форми има Будимпешта најјачу везу с Америком.

— **У аероплану преко Пиренеја.** Авијатичар Кабито отпутовао је из Сан Себастијана, да предузме лет аеропланом преко Пиренеја. Авијатичар се, како најноније вести јављају, одмах уздигао 100 метара увисину, те је управио лет према предолу Дудасоа. Затим је летео над морем све док није дошао до Бијарица. Теком читавог пута зракопловац се је борио јаким ветром, а осим тога је море било тако јако узбуркано, да га није могао пратити ни један паробод, да му у случају потребе буде у помоћи. Чим је сишао на тло, било му је предано одликовање, придржано за оног зракопловца, који ће прелетети Пиренеје.

— **Њујоршки начеоник.** Њујоршки начеоник Гајнор, против кога је онамадне био почињен атентат, наступио је у среду своју службу. Кад се је возио у варошку палату, био је одушевљено поздрављен од хиљаде лица. У палати је био свечано примљен од варошког одбора и чиновништва. Гајнер се је опоравио, али његов глас је још увек слаб.

ТЕЛЕГРАМИ

уредништву »Браника«.

Револуција у Португалској.

Париз, 24. септембра. Лисабонски француски посланик телеграфише, да је проглашена република и да се краљ Мануел II. и краљице Марија Пија и Амалија налазе у Мафри (северозападно од Лисабона).

Лондонска вест међу тим казује, да се не зна, где је краљ Мануел II.

Број погинулих и рањених рачуна се на четири стотине.

Револуција се проширила и у вароши у провинцији.

Управа државних железница не пушта, да се пуковније, које су остале верне краљу, одвезу до Лисабона.

Влада је већ именовала цивилне гувернере за покрајине.

Берлин, 24. септембра. Министарство спољашњих послова добило је из Лисабона вест, да је проглашена република и да је састављена **привремена влада**, којој на челу стоји Брага. За мир и сигурност странаца побринуто је и признате су све обвезе, које је примила монархија.

Трговина и промет.

Новосадска пијаца.

		23. септембра 1910.
Пшеница нова	К	9·80——·—
Пшеница стара	„	8·80——·—
Зоб	„	7·50——·—
Јечам	„	6·40——·—
Кукуруз	„	6·20——·—
Лањик	„	8·29
Мувар	„	7·—
Пасуљ	„	10·—
Нови кукуруз у клипу.	„	2·60
Нови кукуруз окрњен	„	4·20

Све од 50 кила.

Марва, свињи и живина.

Волови по кили	К	60—62
Свињи тешки по кили	1 К	00—·20
средњи „ „	1 „	14—·—
„ лаки „	1 „	06——
„ мршави пар 160—200	„	
Теоци по кили	„	———
Јагњци по кили	„	———
„ по пару	„	
Кљукане гуске по кили	1 „	—40
Јаја 7 комада	„	—40

Србине,

не испуштај земљу из шака,

јер је свака груда, свака бразда, сваки педаљ српске земље, свака изгубљена кућица, свако напуштено кућиште српско, што Срби лакомислено из шака испуштају и странцима продају — неизмеран народни губитак сигурна и неизбежива народна пропаст, највеће српско народно издајство!

Срби родитељи,

шаљите своју ваљану децу у трговину и на занат.

Управник: Др. Мих. Полит-Десанчић.
Одговорни уредник: Јанко Перић.

Објава.

Уредништву »Заставе« у Новом Саду послали смо поводом у њену броју 206. изашле белешке под насловом „Друштво Слога у Вуковару“ следећи

Исправак.

У тој белешци непознати „К“ на недостојан начин вређа посмртно друштво Слогу, а тако и нашег подуправитеља Дра Лазу П. Николића, који се тога места примио једино за то, што до сада нови управитељ, након одступа бившега, изабран није.

Проста је и тенденцијовна измишљотина, да поједини чланови нису добили посмртнину, кад се из биланце, која је посве у складу са друштвеним књигама, разабрати даде, да је друштво Слога за не пуне четири године свога опстанка исплатило своту од тачно **К 80.522** —

Према томе не одговара истини, да је наше друштво пред конкурзом и да је кога оштетило.

Истини за вољу морамо приметити, да је било неколико чланова у друштву осигураних, који су од стране корисника са спекулацијом осигурани, јер је доказано, да су за време осигурања скроз болесни били, међу које спекуланте по свој прилици спада и анонимни писац споменуте белешке.

513 1—1 С велепоштовањем

Посмртно и припомоћно друштво „Слога“ у Вуковару.

ОГЛАСИ.

СТЕЧАЈ.

Српско црк. певачко друштво у Баваништу овим расписује стечај на упражњено место коровође са годишњом платом од 1000 кр. Рефлектанти имају своје понуде са приложеним сведоџбама до 20. октобра (по новом календару) на дољњу управу поднети.

Ближи услови су на увиђење стављени код друштвеног перовође.

У Баваништу 5. октобра 1910.

Богдан Х. Стојановић
председник.

Коста Раданов
перовођа. 512 1—2

ДРВА ЗА ГОРИВО.

Јављам поштованом грађанству да сам обновијо лагер врло добрим сваковрсним дрвима.

Упозоравам коларе да имам за њихову потребу бираних пригли брестових и јасенових уз врло јефтину цену.

Дрвара лежи на лиману на друму од јерменске цркве идући гвозденом мосту.

3—3 С поштовањем

ВИША ГЛОЖАНСКИ.

Са капиталом

6 или више хиљада круна тражи се **КОМПАНИОН** за нов и без конкуренције посао у Београду. Обратити се: Београд, Биро за пројекционе рекламе »Меркур«, Сремска ул. 12. 509 2—3

„АПОЛО“-БИОСКОП

поред **Речејијева** хотела,
састајалиште српске отмене публике.
Строго породичан програм.
Почетак у шест сахата у вече, свршетак у једанаест сахата. 507 2-

ПРОДАЈЕМ

своју **гостионичарску радњу**, налазећу се у **Ср. Карловци** преко од патријаршеског двора (»Кир Мита«) уз врло повољне услове, ради другог предузећа. Обратити се потписаном.

Паја Љубинковић
305 2—2 гостионичар.

СТЕЧАЈ.

Расписује се стечај на **једно** место из стипендијске задужбине **Ђене Брановачког** и **жене му Иде** рођ. **Вујић из Сенте** за ученике горње реалке с годишњом пристојбом од **1200** круна.

Молби ваља приложити: 1.) крштено писмо; 2.) школска сведочанства од последње две године; 3.) сведочанство од политичке власти о сиромаштву, у ком ваља да стоји и то, колико деце имају родитељи молиочеви; 4.) лекарско сведочанство о здрављу и накаламљеним богињама; 5.) службено уверење о евентуалном сродству са завештачима. — Ко не приложи бар једну од наведених сведоџаба, нек последице припише себи самом.

Све сведоџбе треба послати и у *оригиналу* и у *обичном препису*. Оригиналне сведоџбе вратиће се молиоцима, пошто се упореде с преписима.

Првенство на ту стипендију имају крвни сродници завештача Ђене Брановачког и жене му Иде рођ. Вујић, затим ученици родом из Сенте и најпосле само још ученици, становници бившег крупског дистрикта бачког.

Питомац који добије стипендију за горњу реалку мора се лично и потписом својих родитеља или њихових заменика обвезати, да ће после апсолвирања горње реалке, изучити економску велику школу, било у отаџбини било у иноземству. Ради изучавања у иноземству мора имати дозволу високог угарског краљ. Министарства Богоштовља и јавне наставе.

Изабрани питомац добијаће стипендијску пристојбу у једнаким месечним оброцима на десет месеца унапред на признаницу с потврдом школске власти из благајнице српске црквено-школске општине (задужбине Ђене Брановачког и жене му Иде рођ. Вујић) у Сенти. Сведоџбе пак има питомац редовно слати Матици Српској у Нови Сад.

По наредби министарској не сме ни један питомац уживати две или више стипендија у једно исто доба.

Сваки питомац добија »Питомачка Правила«, којих се мора строго придржавати.

Рок овом стечају траје **до 15. (28.) октобра** о. г.

Молбенице које стигну после истеклог рока, не ће се узети у обзир.

Из седнице Књижевног Одбора Матице Српске у **Новом Саду** 15. (28.) септембра 1910.

Председник Матице Српске:

495 2—3 **А. Хаџић** с. р.

Број 87|ex 1910.

СТЕЧАЈ.

Овим се од стране српске црквене православне општине сенћанске као руководатељске закладе народних добротвора Ђене Брачовачког и супруге му Иде рођ. Вујић отвара стечај на основу 14. § а основног писма ради избора на два евентуално на три стипендијска места, који гимназијалне науке уче, или су исте свршили, са годишњом стипендијом сваком по 400 круна, коју питомци у 10-то месечним оброцима на правовољану признаницу, снабдевеном премапотписом гимназијске управе или дотичног факултетског органа, из закладне благајне унапред подиже, која стипендија простире се и на време док питомац своје науке на универзитету не сврши.

Ову стипендију могу добити гимназисте српске народности и православне вере а уче се одлично или добро, са таким истим владањем, сенћани, ако такових не би било, из бившег бачког дистрихта, па тек за тим остали из отаџбине и то тако, да крвни сродници Ђене Брановачког и супруге му Иде рођ. Вујић преимућство имају.

Молитељи, који желе ово стипендијско место получити, ваља школском сведоџбом од последње школске године да искажу свој успех у наукама и владању, лечничком сведоџбом о надлежности, материјалном стању својих родитеља или старатеља, и о томе, колико им родитељи неухлебљене деце имају напомињући, да изабрани питомац у једно и исто доба према постојећим наредбама две стипендије уживати не могу.

Тако са горенаведеним сведоџбама по пропису снабдевене молбенице имају се **од увршћења на 4 недеље** српској црквеној православној општини сенћанској као руководатељци закладе тим сигурније поднети, што се по истечају рока приспеле молбенице не ће у обзир узети, која ће за тим и избор питомаца обавити.

Из седнице црквеног одбора, држане у Сенти 8. (21.) септембра 1910. године. 502 3-3

Ђ. Теодоровић
перовођа.

Јован Вујић
председник.

Детињски лако

је прање Шихтовим сапуном, јер тај сапун у исти мах и чисти и бели а уштеђује сваку муку и сваки напор. 259 5—5

Имам

за издавање

2 дућана са станом

у мојој новосаграђеној кући, на најглавнијем месту у Ст. Пазови.

499 3—3 **Никола Петровић.**

СПЕЦЕРАЈСКА И ДЕЛИКАТЕСА ТРГОВИНА

Милана Јовановића

у Белој Цркви,

потребује једног старијег спомоћника који је вешт у спецерајској и деликатесној струци а који може одмах ступити. 510 2—2

Стечај.

Расписује се из стипендијске задужбине *Васе Јагазовића и жене му Саранфиле* стечај за *два* стипендијска места са годишњом стипендијом од *600* круна, и то за *економску струку оба*.

Молби ваља приложити: 1. крштено писмо; 2. школска сведочанства од последње две године; 3. сведочанство од политичке власти о сиромаштву, у којем ваља да стоји и то, колико деце имају молиочеви родитељи; 4. лекарско сведочанство о здрављу и накаламљеним богињама. — Ко не приложи бар једну од наведених сведоџаба, нек последице припише себи самом.

Све сведоџбе треба послати и у оригиналу и у обичном препису. Оригиналне сведоџбе вратиће се молиоцима, пошто се упореде с преписима.

По вољи оснивачевој сваки од питомаца мора бити Србин православне вере, а из земље под круном св. Стевана, изузимајући једино децу покојникова сестрића Исидора Радмановића.

Стипендисте морају своје науке слушати на каквом школском заводу у земљама под круном светог Стевана. који одреди Матица Српска.

Првенство при избору имају деца Исидора Радмановића, сестрића завештачева; за тим деца његова кума Дамјана Јеврића, пароха у Јамини, његова кума Стевана Влајковића у Гуњи, ако се искажу да су сиромашни и за науку способни.

По наредби министарској не сме ни један питомац уживати две или више стипендија у једно и исто доба.

Сваки питомац добија »Питомачка правила«, којих се мора строго придржавати.

Рок овоме стечају траје *до 15. (28.) октобра* о. г.

Молбе, које стигну после истеклог стечаја, не ће се узети у обзир.

Из седнице Књижевног Одбора Матице Српске у Новом Саду, 15. (28.) септембра 1910. год.

Председник Матице Српске:

496 2-3 **А. Хаџић** с. р.

ПАРФИМЕРИЈА
ИВАНА Ј. СТОЈКОВИЋА, НОВИ САД
Кошут Лајошева ул. бр. 25 у дворишту у фотогр. атељеру.

Главно заступство „KODAK“, фотографских апарата за г. г. аматере и хигијенских завоја. 107 145-

Власник и издавалац: деоничарско друштво »Браника«

Штампарија деоничарског друштва »Браника«